

**GRAMATYKA KONSTRUKCJI – NOWY TYP ANALIZY
RELACJI SKŁADNIOWYCH**

Iwona Nowakowska-Kempna
Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza
w Częstochowie

**CONSTRUCTION GRAMMAR: A NEW TYPE OF SYNTACTIC
RELATIONS ANALYSIS**

Yvonne Nowakowska-Kempna
Jan Długosz University in Częstochowa

Adele Goldberg's theory is the latest idea among the syntactic theories of language. From the methodological point of view, the process of a theory formation requires putting forth the basic assumptions. In this case, Adele Goldberg's assumptions separate her idea (Goldberg 1995, 2006) from Ronald Langacker's cognitivism (Langacker 2006, 2009).

The most important principles of Adele Goldberg's theory are the generative, inductive and comprehensive character of the analysis of all grammatical-syntactic-pragmatic structures; the unpredictability and originality of the structures; case studies; the analysis of the constructional continuum; the pairing of form and meaning; compositionality (merge, integration); etc. The theory includes concepts defined in accordance with the assumptions.

The descriptions of grammatical-syntactic-pragmatic structures which result from the theoretical assumptions enable universal inferences: 1) showing connections between the structures within the feature inheritance network (categorization); 2) discovering construction rules (based on the regularity of occurrence) and schemes; 3) describing the specificity of unusual and peripheral constructions; 4) determining the relation between the regular patterns and particular and special cases; 5) explaining the acceptability of structures (Goldberg 1995: 7) when referred to an output concerning mainly the form and specific instructions as regards the semantic roles and cases; etc.

Key words: construction grammar, syntactic relations, formation theory, constructional continuum, case studies

Adele Goldberg zaproponowała nową teorię analizy konstrukcji gramatyczno-składniowych pod nazwą gramatyka konstrukcji. Koncepcja ta nawiązuje do prac Ronalda Langackera (Langacker 1987, 1989), ale w kilku punktach znacząco się od niej różni (Langacker 2006). W kognitywizmie, w propozycji R. Langackera (Langacker 2009) i A. Goldberg (Goldberg 1995, 2006) każda zmiana w strukturze zdania pociąga za sobą obowiązkowo, częściową chociażby, zmianę znaczenia. Wynika to z założenia pierwszego, a mianowicie indukcyjnej u R. Langackera (Langacker 2009: 35, 609–613) i A. Goldberg (Goldberg 1995: 44–49, 2006: 5–18) teorii języka. R. Langacker rozpoczyna swoją syntaktyczną teorię od zdarzenia mownego tj. konkretnej wypowiedzi (jedno- lub kilkuzdaniowej), którą poddaje analizie na linii: konceptualizacja-symbolizacja (Langacker 2009: 19–20, 31–32, 52). Podobny tok postępowania indukcyjnego obserwować można u A. Goldberg (Goldberg 1995: 1–23). Autorka pyta o znaczenie czasownika i znaczenie zdania (Goldberg 1995: 1–2), gdyż pokrywania się obu tych kategorii było założeniem zarówno gramatyki transformacyjno-generatywnej, jak i składni semantycznej (S. Karolaka, G. Lakoffa, R. Jackendoffa) w odniesieniu do pojedynczej wypowiedzi (zdania). W pracy A. Goldberg (Goldberg 1995: 1–23), podobnie jak u R. Langackera, (Langacker 2009: 474–482, 485–487, 530–533) tak nie jest. Podstawowa teza autorki brzmi: „A central thesis of this work is that basis sentences of English are instances of *constructions* – *form* – *meaning* correspondences that exist independently of particular verbs. That is, it is argued that constructions themselves carry meaning, independently of the words in the sentence“. A. Goldberg (Goldberg 1995: 1) odrzuca pogląd, iż konstrukcje składniowe są epifenomenalne jako powstałe wyłącznie z interakcji ogólnych zasad budowy zdań. Faktycznie, zdaniem autorki (Goldberg 1995: 1), sytuacja wydaje się być o wiele bardziej skomplikowana, a szerokie zainteresowanie relacją semantyka-gramatyka-pragmatyka doprowadziło do skupienia się na specyficznych cechach szczegółowych wzorów konstrukcji.

Te podstawowe założenia, że konstrukcje syntaktyczno-gramatyczne mają znaczenie niezależne od ciągu słów w zdaniu a sens konstrukcji opartych na korespondencji forma – znaczenie jest nieco inny niż sens występującego w nich czasownika, będą przewijały się przez cały dyskurs nad konstrukcjami zdaniowymi w monografiach A. Goldberg (Goldberg 1995, 2006). Ogólne zasady to teza, że schematy konstrukcyjne jako formuły składniowe powinny być oparte na odpowiadających im konkretnych konstrukcjach, a tych jest więcej niż pierwotnie

przypuszczano. Wynika z przyjęcia idiomatyki języka związanej z poszczególnymi konstrukcjami np. *weź się do roboty, weź się posuń, weź się powieś, weź się w garść, weź się ogarnij*. Z jednej strony konstrukcje – zdaniem A. Goldberg (Goldberg 1995: 1) – zachowują swoje centralne miejsce w opisie składniowym języka, zwłaszcza w zakresie określenia ról semantycznych, normy i specyficznych ograniczeń wynikających z budowy składniowej, z drugiej zaś tzw. konstrukcje nietypowe, idiomatyczne wymagają odrębnych studiów na linii *forma – znaczenie* i szczegółowego opisu, w tym – podania odpowiedniego schematu.

Koncepcja A. Goldberg współgra z wcześniejszymi tezami kognitywistów, iż każda zmiana formy w obrębie zdania wiąże się nieuchronnie ze zmianą jego znaczenia. Podobną tezę wygłosił już Bolinger (Bolinger 1968: 127), pisząc: „różnica w formie syntaktycznej zawsze oznacza różnicę w znaczeniu“.

Powstałe konstrukcje są idiomatyczne do pewnego stopnia (Taylor 2007: 463), a tym samym „znajomość (składni) danego języka sprowadza się do znajomości pokaźnego zbioru konstrukcji-frazeologizmów“ (Taylor 2007: 463). Nowe założenia gramatyki konstrukcji można sformułować w następujący sposób: „gramatyka staje się bowiem nie tyle dziedziną ogólnych reguł i zasad, ile olbrzymim zbiorem dość szczegółowych faktów powiązanych ze sobą za pomocą schematów o różnym stopniu ogólności. To, co idiomatyczne, bynajmniej nie zajmuje w gramatyce pozycji marginalnej, wręcz przeciwnie – stanowi jej centrum“ (Taylor 2007: 669). Takie podejście dość zasadniczo zmienia opis konstrukcji syntaktycznych, które zaczynają stanowić o wiele szerszy zbiór niż w generatywizmie i wymagają dokładnej analizy semantyczno-składniowej oraz odniesienia do schematów, innych niż tradycyjne. J. Taylor (Taylor 2007: 673) definiuje szeroko konstrukcję jako „**dowolną strukturę językową, którą da się nałożyć na części składowe**“. Konstrukcje występują w strukturach fonologicznych, semantycznych i symbolicznych. Między konstrukcjami mogą zachodzić różne relacje: schematyczności i inkluzji czy podobieństwa, a także – produktywności (tworzenie nowych wyrażen jako konkretyzacja danego schematu konstrukcyjnego (Taylor 2007: 674, Nowakowska-Kempna 2015: 94–108).

Zadanie badacza polega na szukaniu schematycznych konstrukcji, których dane formy są konkretyzacjami np. *być lekarzem – być nauczycielem – być dziennikarzem; sām lekar/učitel/žurnalist* implikuje schemat być + NP_{Ins Prof.} Konstrukcja powinna uwzględnić agensa, któremu przypisuje się wykonywanie zawodu i brzmieć NP_{Nom} + być $\cap$ NP_{Ins Prof.}, gdzie znak konkatencji $\cap$ poszerza zakres konstrukcji syntaktycznych,

które mogą się pojawić przy danym czasowniku. Konstrukcja schematyczna pozwala ująć cechy wspólne „dla bardzo wielu konstrukcji konkretnych o podobnej strukturze” (Taylor 2007: 675), przy czym najbardziej ogólny schemat przybierze tutaj postać: [rzeczownik, czasownik, rzeczownik], a sam schemat specyfikuje sposób połączenia jednostki symbolicznej należącej do kategorii czasownika z kategorią rzeczownika, w tej subkategorii – rzeczownika nazywającego agensa i jego profesję wyrażoną w polszczyźnie narzędnikiem oraz mniej typowe: *Janek jest hazardzistą pierwszej wody/plotkarzem/kobieciarzem*, a w języku bułgarskim formą wspólną zgodnie z cechami idiosynkratycznymi właściwymi temu językowi. J. Taylor (Taylor 2007: 675) konkluduje: „Ostatecznie jednak kategoria części mowy wyłania się z roli spełnianej przez nią w schemacie konstruktywnym a czasownik desygnuje relację temporalną między trajektorem a landmarkiem”, a sama relacja wprowadza do charakterystyki trajektora jego istnienie w czasie jako człowieka wykonującego dany zawód, stąd między czasownikiem a nazwą zawodu pojawia się znak konkatenacji, czyli obowiązkowego następstwa.

Definicja konstrukcji J. Taylora (Taylor 2007: 673), różni się od definicji A. Goldberg (Goldberg 1995: 4). A. Goldberg (Goldberg 1995: 4) doprecyzowuje swą definicję dalej, twierdząc: „**C jest KONSTRUKCJĄ wtedy i tylko wtedy, gdy C jest połączeniem formy i znaczenia $\langle F_1 S_1 \rangle$ takim, że pewnego aspektu F bądź pewnego aspektu S nie da się przewidzieć z części składowych C bądź z innych ustalonych wcześniej konstrukcji**”.

Propozycja A. Goldberg (Goldberg 1995: 4) odnosi się do konstrukcji niepowtarzalnych, czyli idiomatycznych relacji między formą a znaczeniem. Charakteryzując idiomy konstrukcyjne np. *pytania rozstrzygające z przeczeniem, odpowiedzi z niedowierzaniem* J. Taylor (Taylor 2007: 688, por. Goldberg 1995: 11–120) podkreśla, iż nie stanowią one wcale marginesu w języku, są zwrócone zarówno w kierunku leksykonu, jak i składni, a ponadto ze względu na ich specyfikę konstrukcji a nie – zestawienia muszą zostać przyswojone jako jednostka schematyczna. Schemat konstrukcyjny po stronie leksyki wymaga odpowiednich jednostek językowych, po stronie składniowej jest idiomatyczny a nie – regularny, w przeciwieństwie do ustalonej walencji (semantycznoformalnej) czasownika.

Obok konstrukcji z wymienionym zawodem występują również mniej typowe zdania z *nomen essendi* np. *jest kobieciarzem*.

Badacze konstrukcji uważają wszakże, że tzw. idiomy konstrukcyjne nie należą wcale do peryferiów językowych, lecz tkwią w centrum

systemu. Ze względu na ich specyfikę semantyczną i składniową, z uwzględnieniem roli pragmatyki w takich wypowiedziach, trzeba się ich nauczyć, jako specyficznych jednostek językowych np. *co? Ja i pisanie powieści?! Ja i siedzenie przy komputerze?! Czyż Jan już nie przyszedł. Co robią te graty || te książki || te koty w moim pokoju || łóżku || biurku.* Konstrukcje te dadzą przedstawić się schematycznie np. **Ja i** $\cap$ **NA**, **Im X tym Y**, **Jeszcze jeden** (-a, -e) **X i Y**. Wiele spośród tych konstrukcji np. konstrukcje wyrażające współzależność (**im X tym Y**) należą do znanych frazeologizmów. Ponadto jako spójniki nieciągłe zdań złożonych z dwoma argumentami zdarzeniowymi zostały już opisane przez wielu badaczy (por. Grochowski 2002: 270–297).

Kolejny ważny problem, który pojawia się wówczas, to relacja między listą a regułą, poszczególnymi jednostkami leksykalnymi wchodzącymi w skład konstrukcji a samą konstrukcją. J. Taylor (Taylor 2007: 689) rozstrzyga tę sytuację jednoznacznie, proponując analizę obu tych podejść, gdyż one uzupełniają się wzajemnie. Przykłady językowe stanowią podstawę odniesienia do konstrukcji i umożliwiają opis jej schematu, on zaś powinien zawierać odniesienie do leksykalno-składniowych wykładników językowych typu: **im – tym...** *jeszcze jedno takie x, dzień po dniu, krok po kroku, dzień po dniu, godzina po godzinie, zdanie po zdaniu.*

J. Taylor (Taylor 2007: 692) przypisuje nawet prostym konstrukcjom syntaktycznym typu: podmiot + orzeczenie + dopełnienie bliższe tj. [N_1 verbum (np. kick) N_2] parametry gramatyki uniwersalnej, której elementów uczy się dziecko, bazując na czasowniku *kick* ‘kopać’ (Tomasello, Brooks 1998) i tworząc sobie znaczny zbiór konstrukcji opartych na leksyce werbalnej po to, by wyabstrahować konstrukcję schematyczną np. $N_1 + V_f + N_2$ (por. Fife 1994: 12–15). Dotyczy to również schematów konstrukcji biernych (Brooks, Tomasello 1999) czy zdań pytajnych (Dąbrowska 2001). Konstrukcje te mają różny stopień utrwalenia: są konkretne, abstrakcyjne i mieszane (Tomasello 2000: 76–77). Jak podkreśla R. Langacker (Langacker 2009: 22, 209, 229, 1995, 1987: 29) gramatyka tworzy „ustrukturyzowany inwentarz jednostek językowych”, które ze względu na sieć wzajemnych powiązań, wchodzą również konstrukcje gramatyczno-składniowe, wypełniające „nisze ekologiczne” w języku (por. także Lakoff 1987: 492). Dzięki temu istnieje ścisłe połączenie składni i leksykonu (Lamb 2001) takie, że składni nabywamy ucząc się leksykonu. Dodajmy, iż jest to głównie leksyka werbalna z przysługującą jej walencją tj. rekcją formalną i semantyczną, pojawiającą się obowiązkowo wokół czasownika, aby dopełnić istotności

semantycznej budowy formalnej zdania. Idiomy konstrukcyjne pojawiają się na skali w peryferyjnym użyciu danego czasownika: *Janku, weź książkę wobec: weź się posuń, weź się zamknij, weź się opanuj*. Założenia te współbrzmiały z tezami A. Goldberg (Goldberg 1995: 5), iż konstrukcje tworzą wysoce ustrukturyzowaną sieć powiązań informacyjnych wypełniających „niszę ekologiczną“ w języku. Towarzyszy temu aksjomat, że znajomość języka to wiedza, a konstrukcje mają strukturę prototypową i tworzą sieci wzajemnych powiązań w pamięci trwałej użytkownika języka. Wiedza przejawia się w poprawnym użyciu języka. Podstawowe konstrukcje lingwistyczne odzwierciedlają zaś sceny podstawowe dla doświadczenia człowieka (Bowerman 1996) i przyjmują zwykle postać podstawowych (semantycznie) jednostek języka (Goldberg 1995: 6). W praktyce oznacza to zainteresowanie przypadkami nieprototypowymi: non-core cases oraz odniesienie do konstrukcji rzadkich statystycznie z uwzględnieniem warunków, w których dana konstrukcja może być adekwatnie użyta i prawidłowo dobrana, co stanowi część kompetencji językowej mówiących (wynika ze znajomości języka). Czynniki statystyczne odgrywają więc tutaj istotną rolę nad określeniem frekwencji użycia konstrukcji i określenia jej statusu jako jednostki symbolicznej.

Po długiej dyskusji A. Goldberg (Goldberg 2006: 5) zaproponowała zmodyfikowaną wersję definicji konstrukcji, która zakłada, że każda językowa struktura (wzór, ang. *pattern*) jest rozpoznawalna jako konstrukcja tak długo, jak jakiś aspekt jej formy i znaczenia (ang. *form and function*) nie jest w pełni przewidywalny na podstawie jej komponentów lub innych konstrukcji, które zostały zidentyfikowane jako istniejące (funkcjonujące, tłum. Iwona Nowakowska-Kempna). Dodatkowo (Goldberg 2006: 5) wzorce (struktury, ang. *pattern*) są przechowywane w pamięci trwałej tak długo, jak długo występują z wystarczającą frekwencją, nawet jeśli nie są w pełni przewidywalne. Należy je traktować jak konstrukcje mentalne || poznawcze (ang. *mental constructions*). Autorka przyjmuje więc, że konstrukcje wnoszą pewien komponent nieprzewidywalności semantycznej lub syntaktycznej (formalnej) lub oba równocześnie w stosunku do konstrukcji w pełni regularnej i przewidywalnej, por. *Przez jezdnię przebiegł kot: Na jezdni było pełno kota* (w sensie *ciała kota* po wypadku samochodowym). Nieprzewidywalność wiąże się więc ostatecznie z pewną nadwyżką semantyczno-syntaktyczną konstrukcji w stosunku np. do zdania. W konstrukcjach typu: *Ivan e učitel* i *Ivan e goljama skica* (pot.) mamy nadwyżkę semantyczną związaną z charakterystyką temporalną o charakterze duratywnym, trwałym, stanowiącą podstawę wykonywania zawodu, a nie – doraźnej czynności:

učitel – uča. Podobnie stała cecha – atrybut pojawia się w konstrukcjach: *Ivan e optimist*. Założenia programowe A. Goldberg (Goldberg 1995, 2006) można więc streścić w postaci trzech tez:

C jest konstrukcją, jeżeli:

1) C jest nieprzewidywalne co do znaczenia i sensu wyrażen wchodzących w jego skład, w tym sensie, że A wnosi pewną nadwyżkę semantyczną i || lub formalną, bądź jest pierwotne w języku;

2) C jest utrwalone w języku, czyli powtarzalne np. *Jan nie potrafi mówić po włosku, a co dopiero wygłosić prelekcję w tym języku.*

Jan nie może biegać, a co dopiero uprawiać sprint.

Konstrukcje tworzą wysoce ustrukturyzowaną sieć powiązanych ze sobą wyrażen językowych w informację. Korzystają ze ścieżki kognitywnej utrwalaenia i powtarzalności (Fife 1994).

3) C jest schematyczne (por. Bierwiazzonek 2016).

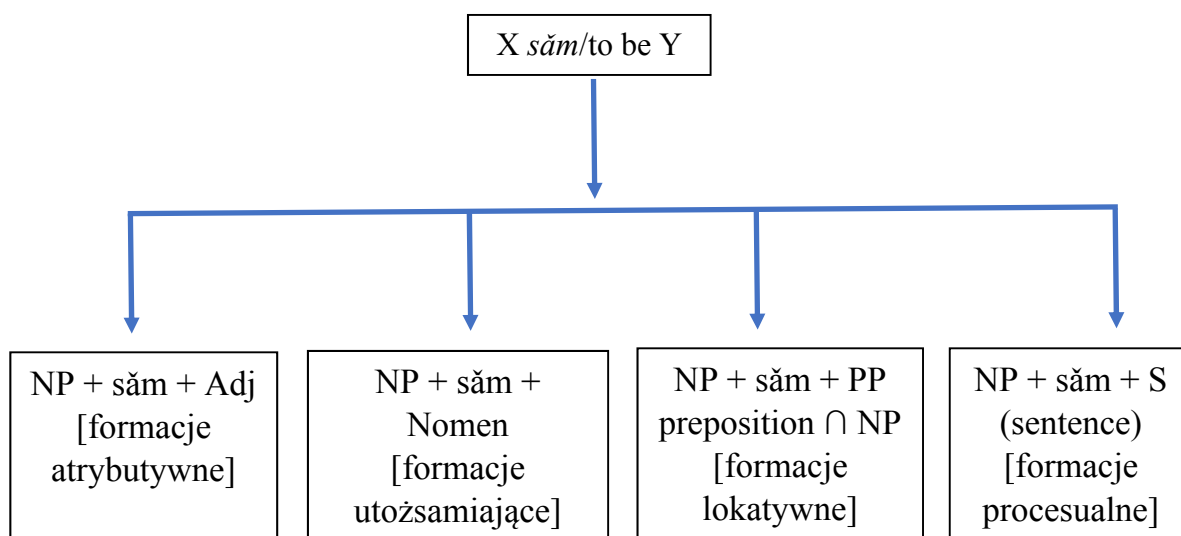
Konstrukcja może być przedstawiona poprzez zapis symboliczny || schemat, np. $NP_{Nom} + nie \cap VP_{mod} + Inf + (NP_2 \dots NP_n) + a\ co\ dopiero \cap Inf (NP_2 \dots NP_n)$.

rzeczownik + nie $\cap$ konstrukcja modalna + a co dopiero $\cap$ infinitivus + rzeczowniki.

Ukazanie konstrukcji jako schematu o charakterze uogólnienia otwiera możliwość opisu jej produktywności z nastawieniem na tworzenie nowych jednostek będących konkretyzacją danego schematu.

Niniejsze rozważania można poprzeć kilkoma przykładami konstrukcji bułgarskich z czasownikiem *săm* ang. *to be* w roli łącznika między trajektorem a landmarkiem.

Nowy typ analizy składniowej preferujący analizę konstrukcji bardziej dokładnie i wnikliwie bada konstrukcje syntaktyczne zwłaszcza na niskim poziomie taksonomii, pozwalając lepiej określić relację $F \leftrightarrow S$ tj. *forma – znaczenie*. Dotyczy to również konstrukcji z *być*, bułg. *săm* ‘to be’ w roli łącznika scalającego człon określony (trajektor) i określający (landmark). Pozwala to określić znaczenie konstrukcji niezależnie od znaczenia czasownika i niejako podporządkować i dookreślić, czy lepiej: dostosować znaczenie czasownika – w tym wypadku łącznika *săm* – do znaczenia konstrukcji. W toku wnikliwych studiów nad formacjami z czasownikiem *săm/to be* w roli *copuli* ustalono (Goldberg 1995, 2006, Hilpert 2014), iż występują głównie one w czterech rodzajach konstrukcji (por. Bierwiazzonek 2016):

Czasownik posiłkowy *săm* ‘to be’ współtworzy konstrukcje atrybutywne z przymiotnikiem (por. Pašov 1966, Nicolova 2008) desygnującym cechy: własność lub właściwość, który charakteryzuje rzeczownik, określając nosiciela cechy, por. zdania:

- a) *Янек е по-симпатичен от Петър (в сравнение с Петър).*
- b) *Крум е по-симпатичен от Асен (в сравнение с Петър).*
- c) *Розите са по-хубави от карамфилите.*
- d) *Пуделчетата са по-симпатични от не едно расово куче.*
- e) *Твоята идея беше много по-интересна от идеята на Боян.*

oraz

- a) *Прекалено си малък, за да ти възлагам такива задачи.*
- b) *Прекалено е млад за такива работи.*
- c) *Тези мебели са прекалено хубави и прекалено скъпи, за да се освобождаваме от тях.*

Jednakże już wstępny ogląd tych konstrukcji pozwala stwierdzić, że konstrukcja atrybutywna NP – *săm* – Adj uwikłana jest w strukturę zdania, bez której nie funkcjonuje. Konstrukcja charakteryzująca porównawczo nasilenie cechy u **X** i **Y**, zbudowana za pomocą stopnia wyższego przymiotnika wymaga wprowadzenia w strukturze porównawczej przyimka **ot**. Dzięki temu dokładna formuła brzmi: X *săm* Y_{Adj} o schemacie: **NP + săm + po ∩ Adj + ot ∩ NP₁**. Schemat ten dobrze ukazuje istotę funkcjonującej tutaj konstrukcji i jest szerszy od tradycyjnie przedstawionej formuły stopnia wyższego.

W drugim typie przykładów trzeba zbudować konstrukcję szerszą niż sama atrybucja o schemacie: **NP + prekaleno + săm ∩ Adj + za da ∩ S**.

Podobnie w konstrukcjach rzeczownikowych, w których *sǎm* ‘to be’ występuje z frazą rzeczownikową, okazuje się, że cała konstrukcja syntaktyczna jest szersza, por.:

- a) *Той ми е приятел, а не слуга.*
- b) *Борис ми е брат, а не приятел.*
- c) *Петър ми е слуга, а не приятел.*

Powinna być ona interpretowana w relacji forma ↔ znaczenie o schemacie:

NP + mi + sǎm(e) ∩ NP₁ a ne ∩ NP₂, podkreślając relacje między X a Y, NP a NP₁, w tym relację bliskości || dzierżawczą: *mi* || *mojata*.

Skomplikowana i wieloaspektowa pod względem semantycznym jest konstrukcja łącznika *sǎm* ‘to be’ z frazą przyimkową, która prototypowo ma charakter lokatywny, ale nieprototypowo podatna jest na użycia metaforyczne, a pod względem formalnym na pojawienie się frazeologizmu w budowie frazy przyimkowej, por.:

- a) *Калина беше до майка си през целия период на болестта ѝ.*
- b) *Детето беше с баща си в лесничейството.*
- c) *Жребчето през цялото време е с/ до/ край майка си.*

oraz

a) *Цялата вечер той беше под въздействието на чара на тази жена.*

b) *Цялата вечер той беше под въздействието на тази среща.*

c) *Още съм под въздействието на думите му.*

Konstrukcja, która się tutaj pojawia (4 typ przykładów) wymaga w istocie określenia czasu NP_{Temp} (np. *през целия период*) a sama forma przyimkowa: *być z matką* || *ojcem* itp. oznacza relację towarzyszenia i bliskości, zgodnie z metaforą: NIEDUŻA ODLEGŁOŚĆ FIZYCZNA to BLISKOŚĆ PSYCHICZNA. Konstrukcja przyjmuje schemat:

NP_{Temp} + NP₁ + sǎm ∩ do || s || kraj ∩ NP₂.

W ostatnim typie przykładów fraza przyimkowa również ma charakter frazeologizmu, a dokładniej – frazemu, jak to przyjęte jest w polskiej literaturze przedmiotu (Chlebda 2003, Lewicki 2003) o charakterze metaforycznym: *pod въздействието* ‘pod wrażeniem’, wymagając po sobie w relacji syntaktycznej następnej frazy przyimkowej z przyimkiem na ∩ NP₂. Całość przyjmuje postać schematu: **NP + sǎm + pod ∩ въздействието на ∩ NP₁**, w którym fraza NP₁ precyzuje osobę, cechę: własności i || lub właściwości, zdarzenie, które zrobiło silne wrażenie na subiekcie (bardziej niż agensie), który tego wyrażenia doznał. Dodajmy, iż często określa się tę rolę semantyczną jako: *sensor*.

Należy podkreślić, iż frazy *za da* oraz *pod vāzdejstvieto na* otwierają pozycję także dla zdania (S), które może stanowić wypełnienie semantyczne owej konstrukcji. Fraza *za da* może wprowadzać jako łącznik zdanie celowe, wymagające uzupełnienia przez zdanie wyrażające zdarzenie – szerzej → proces. W ten sposób będzie ono spełniało typ **sām** + **S**.

Nawet pobieżna analiza konstrukcji syntaktycznej z analizą $F \leftrightarrow S$ (forma $\leftrightarrow$ znaczenie) ukazuje ich skomplikowany i bardziej bogaty charakter, tak jak pod względem formalnosyntaktycznym, jak i znaczeniowym. Gramatyka konstrukcji może więc być uznana za nowy typ opisu relacji syntaktycznych, poszerzający dotychczasowe badania.

BIBLIOGRAFIA

- Bierwiazzonek 2016:** Bierwiazzonek, B. *An Introductory English Grammar in Constructions*. Wyd. AJD, Częstochowa, 2016.
- Bolinger 1968:** Bolinger, D. *Aspects of language*. New York: Harcourt, Brace and World, 1968.
- Bowerman 1996:** Bowerman, M. *The origins of children's spatial semantic categories: Cognitive versus linguistic determinants*. // *Rethinking Linguistic Relativity*. Red. J. J. Gumperz, S. C. Levinson. Cambridge: Cambridge University Press, 1996, 145 – 176.
- Brooks, Tomasello 1999:** Brooks, P. Tomasello, M. *Young children learn to produce passives with nonce verbs* // *Development Psychology* 35, 1999, 29 – 44.
- Chlebda 2003:** Chlebda, W. *Elementy frazematyki. Wprowadzenie do frazeologii nadawcy*. Łask: Oficyna Wyd. Leksem, 2003.
- Dąbrowska 2001:** Dąbrowska, E. *From formula to schema: The acquisition of English questions* // *Cognitive Linguistics* 11, 2001, 83–102.
- Fife 1994:** Fife, J. Wykłady z gramatyki kognitywnej; wykład 1 – 3. // *Podstawy gramatyki kognitywnej*, red. H. Hardela. Warszawa: PWN, 1994, 9 – 94.
- Goldberg 1995:** Goldberg, A. *Constructions: A Construction Grammar Approach to Argument Structure*. Chicago: Chicago Univ. Press, 1995.
- Goldberg 2006:** Goldberg, A. *Constructions at Work: The Nature of Generalization in Language*. Oxford: Oxford Univ. Press, 2006.
- Grochowski 2002:** Grochowski, M. Składnia wyrażen polipredykatywnych. Zarys problematyki. // *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Składnia*. Red. Z. Topolińska. Warszawa: PWN, 2002, 213 – 300.

- Hilpert 2014:** Hilpert, M. *Construction Grammar and its application to English*. Edinburgh: Edinburgh University Press Ltd, 2014.
- Lakoff 1987:** Lakoff, G. *Women, Fire and Dangerous Things*. Chicago: Chicago Univ. Press, 1987.
- Lamb 2001:** Lamb, S. *Learning syntax – a neurocognitive approach // Theory and Language Aquisition* Red. Pütz M., Niemeier S., Dirven R. Vol. I. Berlin: Mouton de Gruyter, 2001, 167 – 191.
- Langacker 1987:** Langacker, R. *Foundations of Cognitive Grammar*, vol 1 *Theoretical Prerequisties* Stanford: Stanford U. Press, 1987.
- Langacker 1989:** Langacker, R. *Foundations of Cognitive Grammar*, vol 2 *Descriptive Application* Stanford: Stanford U. Press, 1989.
- Langacker 1995:** Langacker, R. *Wykłady z gramatyki kognitywnej*. Red. H. Kardela. Lublin: UMCS, 1995.
- Langacker 2006:** Langacker, R. *Gramatyka konstrukcyjna, konstrukcje gramatyczne i gramatykalizacja z punktu widzenia gramatyki kognitywnej. // Językoznawstwo kognitywne III. Kognitywizm w świetle innych teorii*. Red. O. Sokołowska i D. Stanulewicz. Gdańsk: UG, 15 – 57.
- Langacker 2009:** Langacker, R. *Podstawy gramatyki kognitywnej*. Kraków: Impuls, 2009.
- Lewicki 2003:** Lewicki, A. M. *Studia z teorii frazeologii*. Łask: Oficyna Wyd. Leksem, 2003.
- Nicolova 2008:** Nicolova, R. *Bălgarska gramatika. Morfologija*. Sofija: Univ. Izdetelstvo Sv. K. Ohridski, 2008.
- Nowakowska-Kempna 2015:** Nowakowska-Kempna, I. *Od składni strukturalnej do gramatyki konstrukcji (paradygmaty, koncepcje, założenia)*. // Slavistika – patishta i perspektivi. V chest na 70 – godishnija jubilej na prof. dfn. Ivanka Gugulanova. Plovdiv: UIzd. Paisij Hilendarski 2015: 94 – 108.
- Pašov 1966:** Pašov, P. *Bălgarskijät glagol*. Sofija: Nauka i izkustvo, 1966.
- Tabakowska 1995:** Tabakowska, E. *Gramatyka i obrazowanie: wprowadzenie do językoznawstwa kognitywnego*. Kraków: PAN, 1995.
- Taylor 2007:** Taylor, J. *Gramatyka kognitywna*. Kraków: Universitas, red. nauk. E. Tabakowska, 2007.
- Tomasello, Brooks 1998:** Tomasello, M. Brooks, P. *Young children's earliest transitive and intransitive constructions // Cognitive Linguistics* 9, 1998, 379–395.
- Tomasello 2000:** Tomasello, M. *First steps toward a usage-based theory of language acquisition // Cognitive Linguistics* 11, 2000, 61–82.